

Les 6 Het werkwoord

Hoe herken je een **werkwoord**?

In een zin kan het als **persoonsvorm** voorkomen. Aan dat woord kun je zien:

1. in welke tijd de werking of de toestand in de zin plaatsvindt;
 2. of je met enkelvoud of meervoud te maken hebt.
- We gaan nu de **woordenboekvorm** van het werkwoord *lopen* tot persoonsvormen vervoegen:

	tegenwoordige tijd = nu, vandaag	verleden tijd = toen, gisteren
<i>enkelvoud</i>		
ik	loop	liep
jij	loopt	liep
hij/zij/het/Paul	loopt	liep
<i>meervoud</i>		
wij	lopen	liepen
jullie	lopen	liepen
zij/de meisjes	lopen	liepen

We kennen **zelfstandige werkwoorden**, **hulpwerkwoorden** en **koppelwerkwoorden**.

In de zinnen hieronder staan de werkwoorden schuingedrukt. Werkwoorden vertellen wat de mensen, dieren of dingen aan het doen zijn of in welke toestand ze (gaan) verkeren.

Doen of handelen

- Jan *schildert* het huis.
- Marie en Willem *spelen* verstoppertje.
- Meneer de Wit *heeft* een kunstbeen.

Verkeren in een toestand

- Jan *slaapt* op de bank.
- Marie en Willem dromen dat ze verstoppertje spelen.
- De aardappels *koken* al 10 minuten.

Overgaan in een andere toestand

- Het ijs *smelt*.

Oefeningen A I – Aanloop

1. Wat kun je zien aan de persoonsvorm van een werkwoord?

2. Aanvullen:

	tegenwoordige tijd	verleden tijd
Ik	hol	
jij	_____	_____
Martha	_____	_____
wij	_____	_____
jullie	_____	_____
de meisjes	_____	_____

3. Noem de drie groepen werkwoorden.

Oefeningen A 2 – Onderweg in Nederland

De woordenboekvorm van een werkwoord heeft meestal als uitgang -en: lopen, wandelen. Niet alle woorden op -en zijn echter werkwoorden.

Hieronder staat een aantal Nederlandse plaatsnamen die uitgaan op -en. Er zijn er bij, die ook als werkwoord kunnen voorkomen in onze taal.

Maak het rondje van de **werkwoorden** dicht (15 stuks):

☐ Amen	☐ Glimmen	☐ Ommen
☐ Assen	☐ Groningen	☐ Onnen
☐ Bergen	☐ Hindeloopen	☐ Roosteren
☐ Breukelen	☐ Hoeven	☐ Ruinen
☐ Dalen	☐ Houten	☐ Schagen
☐ Dieren	☐ Huizen	☐ Swalmen
☐ Dronten	☐ Kampen	☐ Tegelen
☐ Drunen	☐ Klimmen	☐ Vechten
☐ Geleen	☐ Krimpen	☐ Vijlen
☐ Gieten	☐ Leiden	☐ Zetten

Oefeningen B – Verder onderweg

Recept Erwtensoepp

Erwtensoepp is zo'n echt vaderlandse pot die je mist als je lang in het buitenland bent. Nederlanders in Amerika laten zich rookworst toesturen en schrijven erover in boekjes vol heimwee, die herhaaldelijk herdrukt worden. Op de Antillen en in Suriname eten ze gerust erwtensoepp bij 35° C. En toen de gijzelaars uit Bagdad terug kwamen, gingen ze hun vrijheid vieren met Hollandse Erwtensoepp. Om zo'n traditie hoog te houden moet er hier bij ons dus minstens eenmaal per jaar erwtensoepp op het menu staan.

Voor 2-3 porties:
 250 g spliterwtten
 1 1/2 l water
 250 g krabbetjes
 250 zuurkoolspek
 zout
 250 g prei
 1 kleine winterwortel
 1 kleine selderijknol
 1 kleine Gelderse worst
 van de slager
 1 bosje bladselderij
 donker roggebrood
 mosterd
 (brandewijn)

(van Janny de Moor, Uit: *Trouw*, 20 januari, 1994).

1. In deze tekst komt één zin voor in de verleden tijd. Schrijf die zin helemaal op:

2. Welke twee woorden zorgen voor die verleden tijd?

3. Vervoeg die twee werkwoorden als volgt:

	tegenw. tijd	verleden tijd	tegenw. tijd	verleden tijd
ik	_____	_____	_____	_____
jij	_____	_____	_____	_____
Eke	_____	_____	_____	_____
wij	_____	_____	_____	_____
jullie	_____	_____	_____	_____
de kinderen	_____	_____	_____	_____

4. Hoe noem je deze vormen van het werkwoord?

Oefeningen C – Even uitblazen

LIMBURG NEEMT KILOMETERS HEGGEN IN BESCHERMING

Maastricht –

- Limburg gaat voortaan 2142 heggen in het zuiden beschermen.
- Het betreft hier een totale afstand van zo'n vierhonderd kilometer.
- Dat gebeurt in het kader van een actie voor natuur en landschap.
- Ook zal de bescherming van driehonderd poelen voor amfibieën en kikkers worden aangepakt.
- Het behoud van een aantal boomgaarden moet binnenkort ook onder de regeling vallen.
- Hier gaat het om fruitbomen met hoge stammen.
- Gedeputeerde P. Hilhorst meldde gisteren deze grootscheepse plannen.
- De regeling kost de provincie elk jaar 1,2 miljoen.

(Dit nieuws komt uit *Trouw* van 28 juni, 1994).

Zoek een

- a. werkwoord in zin 2:

_____ 1e letter = _____

- b. werkwoord in zin 8:

_____ 2e letter = _____

- c. werkwoord in zin 3:

_____ 7e letter = _____

- d. werkwoord in 'de kop:

_____ 2e letter = _____

- e. telwoord in zin 4:

_____ 2e letter = _____

- f. bijvoeglijk naamwoord in zin 6:

_____ 1e letter = _____

- g. werkwoord in zin 6:

_____ 2e letter = _____

- h. zelfstandig naamw. (eigenaam) in zin 1:

_____ 3e letter = _____

Welk woord lees je, als je de gevonden letters achter elkaar zet? _____